

Ханін С.Г.,
здобувач кафедри менеджменту та адміністрування,
ПВНЗ «Міжнародний науково-технічний університет
імені академіка Юрія Бугая»

МАЛИЙ БІЗНЕС ЯК ЕНДОГЕННИЙ ЧИННИК МОДЕРНІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ РЕГІОНІВ В УМОВАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Ханін С.Г. Малий бізнес як ендегенний чинник модернізації економіки регіонів в умовах сталого розвитку. У статті обґрунтовується значення малого бізнесу як ендегенного чинника модернізації економіки регіонів в умовах сталого розвитку. З'ясовано вплив розвитку малого бізнесу на регіональну економіку по відношенню до трьох складових сталого розвитку – соціальної, економічної та екологічної. Обґрунтовано, що відносно соціальної складової сталого розвитку малий бізнес надає можливість: зменшити безробіття в регіоні шляхом створення додаткових робочих місць; підвищити ділову активність населення, що сприяє покращенню кон'юнктури регіонального ринку; більш якісно задовольняти споживчий попит населення; сприяти розвитку людського потенціалу регіону тощо. Щодо економічної сфери, то розвиток малого бізнесу сприяє: підвищенню конкурентоспроможності регіону за рахунок формування більш конкурентного середовища; прискоренню структурних трансформацій; насиченню внутрішнього ринку товарами та послугами; підвищенню інвестиційної привабливості регіону тощо. Доведено, що по відношенню до екологічної сфери сталого розвитку малий бізнес сприяє: більш дбайливому та раціональному використанню природних ресурсів; підвищенню охорони навколишнього середовища; впровадженню безвідходних виробництв; запровадженню енергозберігаючих технологій; підвищенню ефективності використання рекреаційного потенціалу; розвитку «зеленої» економіки та поширенню використання відновлювальних джерел енергії.

Ключові слова: малий бізнес, сталий розвиток, економіка регіону, соціальна сфера, економічна сфера, екологічна сфера, конкуренція, регіональна господарська система.

Ханин С.Г. Малый бизнес как эндогенный фактор модернизации экономики регионов в условиях устойчивого развития. В статье обосновывается значение малого бизнеса как эндогенного фактора модернизации экономики регионов в условиях устойчивого развития. Выяснено влияние развития малого бизнеса на региональную экономику по отношению к трем составляющим устойчивого развития – социальной, экономической и экологической. Обосновано, что в отношении социальной составляющей устойчивого развития малый бизнес дает возможность: уменьшить безработицу в регионе путем создания дополнительных рабочих мест; повысить деловую активность населения, что способствует улучшению конъюнктуры регионального рынка; более качественно удовлетворять потребительский спрос населения; содействовать развитию человеческого потенциала региона и тому подобное. Развитие малого бизнеса в экономической сфере способствует: повышению конкурентоспособности региона за счет формирования более конкурентной среды; структурных преобразований; насыщению внутреннего рынка товарами и услугами; повышению инвестиционной привлекательности региона и тому подобное. Доказано, что по отношению к экологической сфере устойчивого развития малый бизнес способствует: более бережному и рациональному использованию природных ресурсов; повышению охраны окружающей среды; внедрению безотходных производств; внедрению энергосберегающих технологий; повышению эффективности использования рекреационного потенциала; развитию «зеленой» экономики и распространению использования возобновляемых источников энергии.

Ключевые слова: малый бизнес, устойчивое развитие, экономика региона, социальная сфера, экономическая сфера, экологическая сфера, конкуренция, региональная хозяйственная система.

Khanin S.H. Small business as an endogenic factor of modernization of the region's economy in the conditions of sustainable development. The article substantiates the importance of small business as an endogenous factor in the modernization of regional economies in the context of sustainable development. The relevance of the study is due to the fact that in the current conditions of development the regions of Ukraine require efforts to overcome the asymmetry of regional development, improve the qual-

ity of life of the population and to overcome crisis phenomena as a whole, it requires the modernization of the economy of the regions aimed at achieving the goals of sustainable development through the use of endogenous factors. regions, in the context of institutional changes aimed at decentralization, can count on their own strengths and achievements and results. the pursuit of the economy not at the expense of redistribution of budgetary funds, but at the expense of own income. The impact of small business development on the regional economy in relation to the three components of sustainable development – social, economic and environmental – is explored. It is substantiated that, with respect to the social component of sustainable development, small businesses are able to: reduce unemployment in the region by creating additional jobs; increase the business activity of the population, which contributes to the improvement of the regional market; better meet consumer demand; to promote the human development of the region and so on. With regard to the economic sphere, the development of small business contributes to: increasing the competitiveness of the region by creating a more competitive environment; structural transformations; reducing the impact of monopolization on the regional market; saturation of the internal market with goods and services; to increase the investment attractiveness of the region and so on. It is proved that in relation to the environmental sphere of sustainable development small business contributes to: more careful and rational use of natural resources; enhancing environmental protection; introduction of non-waste productions; introduction of energy saving technologies; improving the use of recreational potential; developing the green economy and expanding the use of renewable energy. It is proved that the development of small business in the regions contributes to the achievement of sustainable development goals and can act as an endogenous factor in the modernization of the regional economy.

Keywords: small business, sustainable development, regional economy, social sphere, economic sphere, ecological sphere, competition, regional economic system.

Постановка проблеми. Досвід європейських країн, доводить необхідність та результативність модернізації економіки регіонів, що сприяло створенню сприятливого середовища для інтенсифікації інноваційних процесів, раціоналізації виробничих сфер та планомірного зростання економічних показників регіонів. Стрімкий розвиток виробничого та зовнішньоекономічного потенціалу країн азійського регіону, обумовлений також активною політикою щодо стимулювання позитивних структурних зрушень у напрямку технологізації та модернізації тих галузей обробної промисловості, які дозволяють генерувати високу додану вартість та в умовах вільної конкуренції забезпечують каталізацію процесів науково-технічного розвитку.

Глобалізаційні тенденції та кризові явища вимагають від регіонів спрямування зусиль на підвищення конкурентоспроможності економіки регіонів за рахунок використання внутрішнього потенціалу. Модернізація економіки регіонів вимагає визначення цілей та принципів структурних зрушень в регіонах для будування стратегічних узгоджених планів та програм регіонального розвитку. Це та інше зумовлює актуальність даного дослідження.

Сучасні умови розвитку регіонів України вимагають спрямування зусиль на подолання асиметричності регіонального розвитку, підвищення якості життя населення та подолання кризових явищ в цілому. Це вимагає модернізації економіки регіонів, спрямованої на досягнення цілей сталого

розвитку завдяки використанню ендегенних чинників, оскільки регіони в умовах інституціональних змін, спрямованих у напрямі децентралізації, можуть розраховувати на власні сили, досягнення результатів та підвищення економіки не за рахунок перерозподілення бюджетних коштів, а за рахунок власних доходів. Підвищення доходності місцевих бюджетів можливо за умов створення відповідних конкурентних відносин в регіонах, що спроможні активізувати внутрішній регіональний потенціал. Однією з детермінант розвитку економіки регіонів виступає малий бізнес. Малий бізнес є базисом для модернізації регіональної економіки, підвищення зайнятості в регіонах, доходів населення, забезпечення підвищення рівня життя в цілому. Тому, важливим є визначення значення розвитку малого бізнесу для забезпечення сталого розвитку регіональної економіки.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Вплив функціонування малого бізнесу на розвиток регіональної економіки є предметом дослідження багатьох вітчизняних науковців, серед яких слід відмітити нароби: О.І. Амоши, Б.В. Буркинського, М.П. Бутка, З.С. Варналія, В.М. Василенка, В.В. Виговської, В.М. Гейця, Б.М. Данилишина, М.І. Долішнього, М.О. Кизима, М.І. Мельник, В.І. Мердешева, О.В. Мироненко, Т.В. Мірзодаєва, В.М. Оніщенко, С.О. Тульчинської та ін.

Проте, віддаючи належне науковому доробку вчених, необхідно зазначити, що питання, пов'язані із взаємозв'язком малого бізнесу як ендегенного чинника модернізації економіки регі-

онів в умовах сталого розвитку, недостатньо розглянуті та вимагають поглиблення досліджень у цьому спрямуванні.

Постановка завдання. Метою статті є обґрунтування значення малого бізнесу як ендегенного чинника модернізації економіки регіонів в умовах сталого розвитку.

Для досягнення поставленої мети у статті автором було:

- з'ясовано, які суб'єкти підприємництва відносяться до суб'єктів мікропідприємництва та малого підприємництва;
- визначено вплив розвитку малого бізнесу на регіональну економіку по відношенню до трьох складових сталого розвитку – соціальної, економічної та екологічної;
- обґрунтовано взаємозв'язок малого бізнесу із формуванням конкурентного регіонального середовища;

Результати дослідження. Відповідно до Закону України «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні» визначено, що суб'єктами мікропідприємництва являються «фізичні особи, зареєстровані в установленому законом порядку як фізичні особи – підприємці, у яких середня кількість працівників за календарний рік не перевищує 10 осіб та річний дохід від будь-якої діяльності не перевищує суму, еквівалентну 2 мільйонам євро». А також до суб'єктів мікропідприємництва відносять «юридичні особи – суб'єкти господарювання будь-якої організаційно-правової форми та форми власності, у яких середня кількість працівників за календарний рік не перевищує 10 осіб та річний дохід від будь-якої діяльності не перевищує суму, еквівалентну 2 мільйонам євро» [5]. Щодо суб'єктів малого підприємництва, то середня кількість працівників за календарний рік не повинна перевищувати 50 осіб, а річний дохід не перевищувати суму, еквівалентну 10 мільйонам євро [5].

В сучасних умовах бізнес – це унікальний процес, явище, що притаманний найбільш активним та прогресивним представникам суспільства. Малий бізнес є гнучким та завжди оперативно реагує на зміни факторів суспільного розвитку, що впливає на зміну зовнішнього середовища функціонування регіональних економічних суб'єктів. Малий бізнес відіграє важливу роль у знятті соціальної напруги у регіонах завдяки формуванню середнього класу та зростанню доходів населення.

Для розвитку регіональної економіки важливе значення має стан та можливості активізації малого бізнесу в регіонах. Малий бізнес окрім кількісних параметрів визначення має специфічні особливості. Так, наприклад, малий бізнес, спрямований на галузі де можливий швидкий обіг

грошей, на сферу послуг, оскільки окрім швидкокупності послуги найчастіше надаються за попередньою передплатою, а, також, може бути зорієнтований на інноваційну діяльність та виробництво продукції й надання послуг, що є новими на ринку. Але, незважаючи на те, що саме по собі, малий бізнес є невеликим, він чинить дуже вагомий вплив на розвиток регіональних економічних систем і може виступати потужним ендегенним чинником модернізації економіки регіонів. Вплив розвитку малого бізнесу на регіональну економіку можна визначити по відношенню до трьох складових сталого розвитку – соціальної, економічної та екологічної [2, с. 54; 3, с. 176; 6, с. 24; 7, с. 84].

Щодо соціальної складової сталого розвитку, то малий бізнес надає можливість:

- зменшити безробіття в регіоні шляхом створення додаткових робочих місць;
- підвищити ділову активність населення, що сприяє покращенню кон'юнктури регіонального ринку;
- більш якісно задовольняти споживчий попит населення;
- пом'якшити соціальну напругу між різними верстами населення в регіоні;
- збільшити доходи населення регіону;
- сприяти розвитку людського потенціалу регіону;
- підвищити соціальну захищеність населення регіону.

Щодо економічної сфери, то розвиток малого бізнесу сприяє:

- підвищенню конкурентоспроможності регіону за рахунок формування більш конкурентного середовища;
- прискоренню структурних трансформацій;
- послабленню впливу монополізації на регіональному ринку;
- насиченню внутрішнього ринку товарами та послугами;
- зменшенню імпорту продукції;
- збільшенню надходжень до бюджетів різних рівнів;
- підвищенню інвестиційної привабливості регіону;
- прискоренню впровадження інноваційних розробок.

По відношенню до екологічної сфери сталого розвитку малий бізнес сприяє:

- більш дбайливому та раціональному використанню природних ресурсів;
- підвищенню охороні навколишнього середовища;
- впровадженню безвідходних виробництв, а також зменшенню відходів виробництва та раціональному поводженню з ними;

- запровадженню енергозберігаючих технологій, та як наслідок, зменшенню використання вичерпних ресурсів;

- підвищенню ефективності використання рекреаційного потенціалу;

- розвитку «зеленої» економіки та поширенню використання відновлювальних джерел енергії.

Таким чином, можна стверджувати, що розвиток малого бізнесу в регіонах сприяє досягненню цілей сталого розвитку та може виступати ендogenous чинником модернізації економіки регіонів.

Малий бізнес формує конкурентне середовище регіонів, що сприяє підвищенню ефективності діяльності всіх господарюючих суб'єктів регіону, а також стимулює попит внаслідок збільшення зайнятості населення регіонів та зростання їх доходів.

Конкурентне середовище зумовлює:

- необхідність підвищення якості надання послуг та виробництва продукції;

- зменшення витрат та пошук використання альтернативних ресурсів, а також використання відновлюваних ресурсів;

- пошук нових інноваційних рішень в управлінні та виробництві;

- розширення номенклатури та асортименту продукції;

- пошук нових сфер діяльності, розвиток молодих, перспективних галузей економіки;

Ми погоджуємося із думкою науковців, який вважає, що «саме малий бізнес, завдяки швидкій реакції на зміну ринкової кон'юнктури, сприяє активізації інноваційних процесів, мобілізації науково-технічних, фінансових та виробничих ресурсів, розвитку наукоємних галузей, скороченню безробіття тощо» [1, с. 158].

Також, малий бізнес привносить вагомий внесок у розвиток екологічної сфери сталого розвитку, оскільки малий бізнес не має, зазвичай, значного фінансового забезпечення, а це, у свою чергу, підштовхує не тільки до інноваційного поштовху, а також і до раціонального та ефективного ставлення до ресурсів та їх використання. Малий бізнес максимально намагається ефективно використовувати всі ресурси, запроваджувати енергозберігаючі технології.

Висновки. Отже, проведені дослідження доводять, що малий бізнес може виступати ендogenous чинником модернізації економіки регіонів в сучасних умовах трансформаційних змін. Малий бізнес, не дивлячись на масштаби виробничої діяльності, є більш гнучким по відношенню до можливих коливань, викликаних зовнішніми факторами та прогресивним щодо введення нових та прогресивних рішень, технологій та виробництв. Малий бізнес сприяє становленню сталого розвитку, та має позитивний вплив як на соціальну так і на економічну та екологічну сфери сталого розвитку. Виключна роль малого бізнесу полягає у створенні конкурентного середовища в регіоні, що сприяє розвитку регіональних господарських систем та підвищенню їх конкурентних позицій як по відношенню до інших регіонів держави так і по відношенню до міжнародної економічної системи, оскільки в умовах інституціональних змін регіони набувають суб'єктності на світовому ринку.

Подальших досліджень вимагають питання розроблення напрямів стимулювання малого бізнесу щодо впровадження інноваційних видів діяльності та розвитку нових прогресивних галузей виробництва.

Список використаних джерел:

1. Бутко М. П. Інтелектуальний капітал як чинник модернізації регіонального економічного простору : монографія / М. П. Бутко, О. В. Попело. Ніжин: Аспект-Поліграф. – 2014. – 372 с.
2. Бутко М. П. Модернізаційні аспекти управління інноваційним розвитком бізнес-середовища регіону / М. П. Бутко, О. В. Попело // Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. – 2014. – Вип. 3. – С. 67-76.
3. Корогод І.В. Регіональні особливості функціонування і розвитку малого бізнесу Чернігівської області / І.В. Корогод // Науковий вісник Одеського національного університету імені І.І. Мечникова. Серія «Економіка». – 2015. – Т. 20, Вип. 3. – С. 175-179.
4. Малий інноваційний бізнес: стан, проблеми та перспективи розвитку : [про-грама круглого столу]. – К. : Державне агентство з питань науки, інновацій та інформатизації України, 2011. – 78 с.
5. Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні : Закон України : № 4618-VI від 22.03.2012.
6. Тульчинська С. О. Інтелектуально-інноваційна модернізація економіки України: теоретико-методологічні аспекти: монографія / С.О. Тульчинська. – К. : НТУУ «КПІ». – 2009. – 488 с.
7. Тульчинська С. О. Перспективи та доміанти розвитку інтелектуально-інноваційної системи регіонів України: монографія / С.О. Тульчинська. – Херсон : Ви-во «ПП Вишемирський В.С.». – 2014. – 210 с.